

**UCHWAŁA NR XXXIX/245/2021
RADY POWIATU W TOMASZOWIE MAZOWIECKIM**

z dnia 30 czerwca 2021 r.

w sprawie przyjęcia "Powiatowego programu działań na rzecz rozwoju pieczy zastępczej w powiecie tomaszowskim w latach 2021-2023"

Na podstawie art. 4 pkt 3a i art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 920) w związku z art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r., poz. 821 oraz z 2021 r. poz. 159) **uchwała się co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się „Powiatowy program działań na rzecz rozwoju pieczy zastępczej w powiecie tomaszowskim w latach 2021-2023” określony w załączniku do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Tomaszowie Mazowieckim.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady
Powiatu

Wacława Bąk

Załącznik do Uchwały nr XXXIX/245/2021
Rady Powiatu w Tomaszowie
Mazowieckim.

**Powiatowy program działań na rzecz rozwoju pieczy
zastępczej w powiecie tomaszowskim w latach
2021 – 2023.**

Spis treści:

Wstęp	3
1. Pojęcie pieczy zastępczej, zadania powiatu w zakresie tworzenia i funkcjonowania pieczy zastępczej w świetle przepisów prawa	4
1.1. Pojęcie pieczy zastępczej	4
1.2. Zadania powiatu w zakresie tworzenia i funkcjonowania pieczy zastępczej	4
2. Diagnoza stanu obecnego	5
2. 1. Diagnoza potrzeb – dzieci	5
2. 2. Diagnoza potrzeb – pełnoletni wychowankowie	11
2.3. Diagnoza zasobów	14
2.4. Prognoza zmian w zakresie objętym diagnozą	15
2.5. Wnioski, ocena zasobów w odniesieniu do potrzeb, wykaz potrzeb	16
3. Podstawowe założenia programu	18
4. Zadania do realizacji, wskaźniki realizowanych działań i osiągnięcia nakreślonych celów	19
5. Postanowienia końcowe	22
5.1. Limit zawodowych rodzin zastępczych	22
5.2. Źródła finansowania i budżet programu	22
5.3. Harmonogram realizacji programu.....	23
5.4. Monitoring i ewaluacja programu	23
5.5. Dodatkowe uwagi i wnioski	24
6. Spis tabel i wykresów	24

Wstęp

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada na samorząd powiatowy obowiązek opracowania i realizacji programu działań, ukierunkowanych na tworzenie i rozwój infrastruktury służącej zapewnieniu odpowiednich warunków pobytu i wychowania dzieciom, pozbawionym czasowo możliwości przebywania we własnych rodzinach naturalnych. Przyjęcie dokumentu poprzedzonego niniejszym wstępem oznacza zrealizowanie tego obowiązku.

Analizując i ustalając cele programu uwzględniono z jednej strony zadania samorządu powiatowego wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, z drugiej strony lokalne (w wymiarze powiatowym) uwarunkowania: potrzeby i możliwości ich zaspokojenia, w tym już istniejącą infrastrukturę socjalną, w zakresie pieczy zastępczej.

Podstawowym założeniem programu jest zapewnienie, na terenie powiatu, odpowiednio dobrych warunków pobytu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej oraz wspomaganie integracji społecznej pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą. Przyjęte założenie powinno zostać osiągnięte poprzez: wzbogacenie zasobów tworzących pieczę zastępczą, doskonalenie poziomu funkcjonowania tych zasobów, organizowanie wsparcia finansowego i doradczego w ramach programów usamodzielnień wychowanków usprawnianie współpracy podmiotów publicznych i niepublicznych zobowiązanych do realizacji zadania. Za istotną rzecz ułatwiającą osiągnięcie sformułowanego celu uznano także w programie, podnoszenie merytorycznego poziomu kadry pomocy społecznej w powiecie, obciążonej obowiązkami wynikającymi z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Program odnosi się do „Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu tomaszowskiego na lata 2021-2028” i wypełnia postulaty dotyczące pieczy zastępczej ujęte w tym dokumencie. Program został przygotowany także z uwzględnieniem treści art. 182 ust. 6 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, tzn. w oparciu o przedstawiony Zarządowi Powiatu wykaz potrzeb w zakresie pieczy zastępczej.

1. Pojęcie pieczy zastępczej, zadania powiatu w zakresie tworzenia i funkcjonowania pieczy zastępczej

1. 1. Pojęcie pieczy zastępczej

Przez system pieczy zastępczej należy rozumieć **zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców** (*art. 2 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zwanej dalej "ustawą"*)

Pieczą zastępczą dzieli się na:

- 1) **rodzinną** – sprawowaną w formie rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka;
- 2) **instytucjonalną** – sprawowaną w formie placówki opiekuńczo-wychowawczej.

Pieczą zastępczą zapewnia:

1) pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka lub gdy jest to niemożliwe – opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym;

2) przygotowanie dziecka do:

- a) godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia,
- b) pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki,
- c) nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami;

3) zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, w tym szczególnie bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych.

Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu.

1. 2. Zadania powiatu w zakresie tworzenia i funkcjonowania pieczy zastępczej.

- 1) opracowanie i realizacja programów rozwoju pieczy zastępczej;
- 2) zapewnienie pieczy zastępczej dzieciom pozbawionym opieki rodziców naturalnych;
- 3) pomoc osobom usamodzielnianym, opuszczającym pieczę zastępczą;
- 4) tworzenie warunków do działania i rozwoju pieczy zastępczej oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym, w tym powoływanie centrów administracyjnych do obsługi placówek opiekuńczo-wychowawczych;

5) organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka, a także dla kandydatów do pełnienia tych funkcji;

6) organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w tym zapewnienie niezbędnych badań lekarskich dziecku przyjętemu do pieczy;

7) prowadzenie rejestru osób pełniących funkcję rodzin zastępczych lub prowadzących rodzinne domy dziecka oraz kandydatach do pełnienia tych funkcji;

8) finansowanie kosztów funkcjonowania pieczy zastępczej, w tym świadczeń pieniężnych dla dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, świadczeń dla osób usamodzielnianych, szkoleń dla rodzin zastępczych i kandydatów na rodzinę zastępczą;

9) sporządzanie odpowiedniej sprawozdawczości rzeczowo-finansowej;

10) realizacja zadań wynikających z rządowych programów wspierania systemu pieczy zastępczej;

11) sprawowanie kontroli nad organizatorami rodzinnej pieczy zastępczej, rodzinami zastępczymi, rodzinnymi domami dziecka oraz placówkami opiekuńczo-wychowawczymi.

2. Diagnoza stanu obecnego

2. 1. Diagnoza potrzeb - dzieci

1. Ilość dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w latach: 2016 – 2020.

2016 r.

Łączna ilość dzieci w pieczy zastępczej w ciągu roku	-	318
w tym:		
w rodzinnej	-	260
w instytucjonalnej	-	58
Stan na 31 grudnia – ilość dzieci ogółem:	-	246
w tym:		
w rodzinach zastępczych (148 rodzin)	-	212
w tym:		
w rodzinach spokrewnionych (96 rodzin)	-	131
w rodzinach niespokrewnionych (47 rodzin)	-	66
w rodzinach zawodowych (pogotowiach rodzinnych – 3 pogotowia)	-	7

5

w rodzinnych domach dziecka – 2 domy)	-	8
w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	-	34
w tym:		
w Domu Dziecka „Słoneczko” w Tomaszowie Maz.	-	12
w placówkach typu rodzinnego	-	22
2017 r.		
Łączna ilość dzieci w pieczy zastępczej w ciągu roku	-	287
w tym:		
w rodzinnej	-	249
w instytucjonalnej	-	38
Stan na 31 grudnia – ilość dzieci ogółem:	-	243
w tym:		
w rodzinach zastępczych (136 rodzin)	-	209
w tym:		
w rodzinach spokrewnionych (86 rodzin)	-	115
w rodzinach niespokrewnionych (45 rodzin)	-	63
w rodzinach zawodowych (pogotowiach rodzinnych – 3 pogotowia)	-	16
w rodzinnych domach dziecka – 2 domy)	-	15
w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	-	34
w tym:		
w Domu Dziecka „Słoneczko” w Tomaszowie Maz.	-	13
w placówkach typu rodzinnego	-	21
2018 r.		
Łączna ilość dzieci w pieczy zastępczej w ciągu roku		266
w tym:		
w rodzinnej		221
w instytucjonalnej		45
		6

Stan na 31 grudnia 2018 – ilość dzieci ogółem:	227
w tym:	
w rodzinach zastępczych (128 rodzin)	189
w tym:	
w rodzinach spokrewnionych (81 rodzin)	108
w rodzinach niezawodowych (43 rodziny)	57
w rodzinach zawodowych (pogotowiach rodzinnych – 2 pogotowia)	9
w rodzinnych domach dziecka - 2 domy)	15
w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	38
w tym:	
w Domu Dziecka „Słoneczko” w Tomaszowie Maz.	14
w placówkach rodzinnych	24
2019 r.	
Łączna ilość dzieci w pieczy zastępczej w ciągu roku	258
w tym:	
w rodzinnej	222
w instytucjonalnej	36
Stan na 31 grudnia – ilość dzieci ogółem:	221
w tym:	
w rodzinach zastępczych (122 rodziny)	188
w tym:	
w rodzinach spokrewnionych (76 rodzin)	105
w rodzinach niespokrewnionych (42 rodziny)	51
w rodzinach zawodowych (pogotowiach rodzinnych – 2 pogotowia)	15
w rodzinnych domach dziecka (2 rdd)	17
w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	33
w tym:	

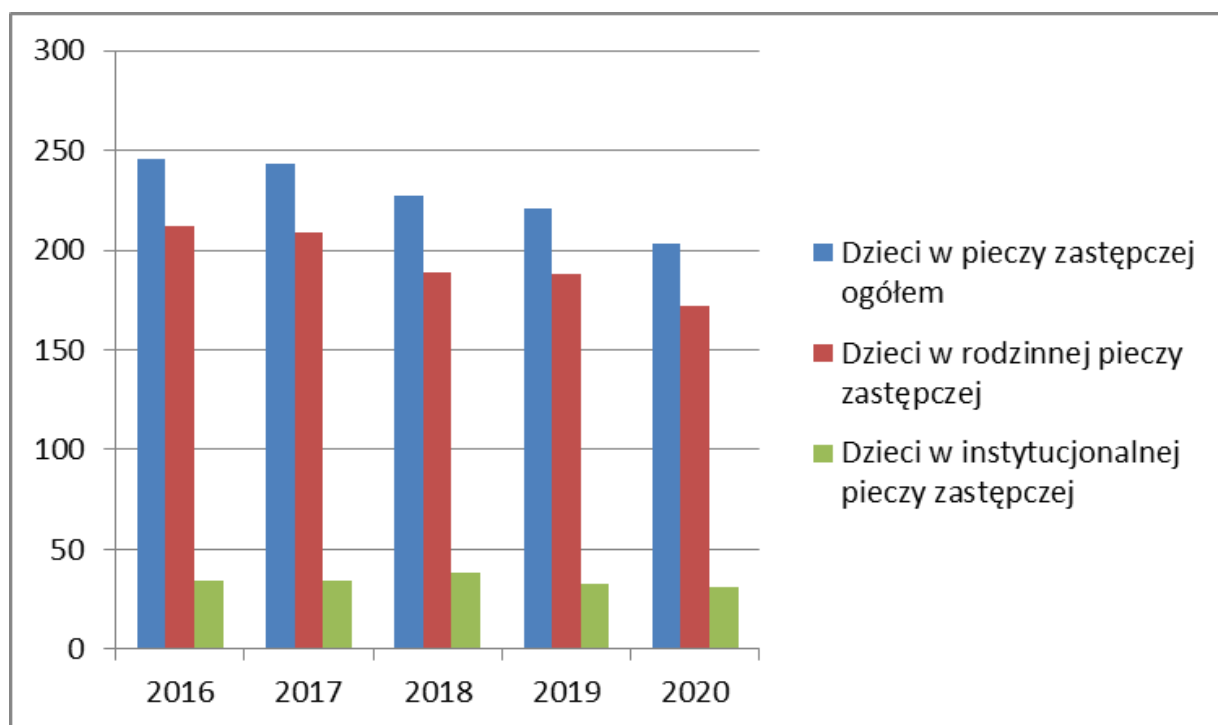

w Domu Dziecka „Słoneczko” w Tomaszowie Maz.	14
w placówkach typu rodzinnego	19
2020 r.	
Łączna ilość dzieci w pieczy zastępczej w ciągu roku	267
w tym:	
w rodzinnej	219
w instytucjonalnej	48
Stan na 31 grudnia 2020 – ilość dzieci ogółem:	203
w tym:	
w rodzinach zastępczych (109 rodzin)	172
w tym:	
w rodzinach spokrewnionych (70 rodzin)	97
w rodzinach niezawodowych (35 rodzin)	46
w rodzinach zawodowych (pogotowiach rodzinnych – 2 pogotowia)	14
w rodzinnych domach dziecka (2 rdd)	15
w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	31
w tym:	
w Domu Dziecka „Słoneczko” w Tomaszowie Maz.	15
w placówkach typu rodzinnego	16

Ponadto, na koniec 2020 r. 8 dzieci przebywało w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w innych powiatach (bełchatowski i opoczyński), a 7 dzieci oczekiwało, w związku z postanowieniem sądu opiekuńczego, na umieszczenie w pieczy zastępczej.

Z przedstawionych wyżej danych wynika bardzo wyraźna, stała i dynamiczna **tendencja spadkowa**, zarówno jeśli chodzi o ilość dzieci przebywających w pieczy zastępczej jak i ilość rodzin zastępczych. Ilość dzieci w pieczy zastępczej na koniec 2020 r., w porównaniu do roku 2016 zmniejszyła się o 17,5%, w tym w rodzinnej pieczy zastępczej o 18,9%. Natomiast ilość rodzin zastępczych w analogicznym okresie zmniejszyła się o ponad 26%, w tym ilość rodzin spokrewnionych o ponad 27%, a niezawodowych o ponad 25%.

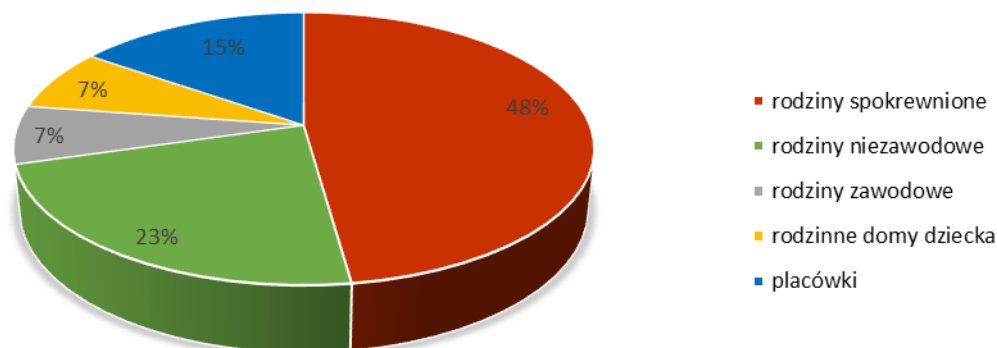
Wykres 1: Ilość dzieci w pieczy zastępczej w latach 2016-2020 (na koniec każdego roku) z uwzględnieniem rodzajów pieczy

Źródło: sprawozdawczość PCPR.

Analizując strukturę zasobów pieczy zastępczej z uwagi na rodzaj pieczy (rodzinna lub instytucjonalna), widać wyraźnie, że powiat tomaszowski skutecznie realizuje politykę prorodzinną w odniesieniu do prowadzonych przez siebie zasobów pieczy zastępczej i umieszczanych w nich dzieci. W rodzinach zastępczych, wliczając w ten zbiór także rodzinne domy dziecka, przebywa **84-85%** ogółu dzieci umieszczonych w pieczy – wykres 1. A przecież po stronie zasobów zapewniających rodzinne warunki egzystencji należy umieścić też placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego – zgodnie z nazwą i zasadami funkcjonowania - a wtedy wynik wynosi **92-94%** na korzyść dzieci, którym zagwarantowano zastępcze wprowadzie, ale rodzinne warunki bytowania. W samym zaś zbiorze rodzin zastępczych, przeważają wyraźnie rodziny spokrewnione (wykres 2), co jest poniekąd oczywiste, ale i zarazem korzystne dla dzieci. W kontekście prowadzonych analiz należy zwrócić jednakże uwagę na ważną, ale mało pozytywną rzecz jaką jest nadmierna liczba dzieci przebywających w pogotowiach rodzinnym w ostatnich 2 latach. Celem uzupełnienia danych w tym miejscu należy zaznaczyć, że średniomiesięczna liczba dzieci przebywających w pogotowiach rodzinnych w 2020 r. wynosiła ok.15, a średni czas pobytu dziecka w tych rodzinach na koniec 2020 r. przekraczał 8 miesięcy.

Wykres 2. Ilość i struktura dzieci przebywających w pieczy zastępczej w 2020 r. ze względu na rodzaje zasobów

Źródło: sprawozdawczość PCPR.

2. Inne dane dotyczące zapotrzebowania na miejsca w pieczy zastępczej w powiecie.

Tabela 1. Ilość postanowień Sądu Rodzinnego o skierowaniu dziecka do pieczy zastępczej w latach 2016-2020

Lata	Rodziny zastępcze	Pogotowia rodzinne	Rodzinne domy dziecka	Placówki opiekuńczo - wychowawcze	Ogółem
2016	27	11	---	7	45
2017	21	12	---	5	38
2018	8	10	---	4	22
2019	12	20	3	1	36
2020	17	5	---	5	27

Źródło: opracowanie własne PCPR na podstawie analizy dokumentów.

Jeśli chodzi o prognozy co do ilości dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej, to według Zespołu Kuratorów Sądu Rejonowego w Tomaszowie Maz., jest to ok. 10 dzieci. Te dane wydają się być jednak zaniżone – to raczej średnio w roku będzie

umieszczanych ok. 25 - 30 dzieci, a więc podobnie lub nieco mniej niż w latach 2016-2020. Należy przy tym wyraźnie zaznaczyć, że to prognozowanie zdarzeń niełatwych do przewidzenia i w praktyce mogą być istotne różnice w stosunku do prognoz.

Ważnym czynnikiem wpływającym na szacowanie potrzebnej ilości miejsc w pieczy zastępczej jest sytuacja demograficzna i sytuacja społeczna dzieci już w niej przebywających. Ponad 50% dzieci spośród obecnie przebywających w pieczy osiągnie w najbliższych latach (w tym 18 osób w 2021 r.) pełnoletność i będzie mogło się usamodzielić. Jedynie ponad 9% dzieci nie przekroczy w tym samym czasie 10-tego roku życia. Ponadto 49% dzieci przebywających w pieczy zastępczej ma uregulowaną sytuację prawną (*rodzice nie żyją bądź są pozbawieni władzy rodzicielskich*), a tylko 19% z nich zostało zakwalifikowanych do przysposobienia.

Jak kwestia przysposobienia dzieci umieszczonych w pieczy wyglądała w liczbach w ostatnich latach przedstawia tabela 3.

Tabela 2. Ilość przysposobionych dzieci w latach 2016-2020

Zasoby	2016	2017	2018	2019	2020
Placówki	1	---	---	---	---
Piecznia rodzinna	5	5	3	2	3
Razem	6	5	3	2	3

Źródło: Baza danych PCPR.

2. 2. Diagnoza potrzeb – pełnoletni wychowankowie

Zgodnie z postanowieniami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz ustawy o pomocy społecznej, pełnoletni wychowankowie opuszczający pieczę zastępczą oraz inne placówki i ośrodki zachowują prawo do pomocy i wsparcia w związku z samodzielnym wkraczaniem w dorosłe życie. Na przysługujące im świadczenia składają się: pomoc pieniężna (comiesięczna - na kontynuowanie nauki oraz jednorazowa – na usamodzielnienie się), pomoc rzeczowa – tzw. wyprawka na zagospodarowanie się, pomoc w uzyskaniu w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia oraz poradnictwo specjalistyczne. W latach 2016-2020 średnio ponad 133 osoby rocznie objętych były wymienionymi wyżej forami pomocy.

Tabela 3. Ilość wychowanków objętych programem usamodzielnienia w latach 2016-2020

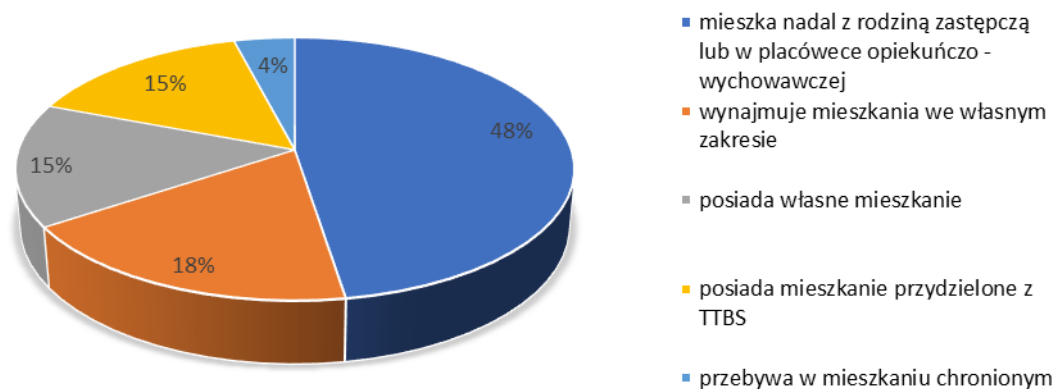
Lata	Wychowankowie rodzin zastępczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych, innych placówek i ośrodków
2016	132
2017	136
2018	139
2019	129
2020	131

Źródło danych: Sprawozdawczość Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Maz.

Adekwatnie do rozkładu ilościowego dzieci przebywających w pieczy zastępczej według rodzajów pieczy, tak i w przypadku wychowanków największa część - prawie 72% - opuściła rodzinną pieczę zastępczą, ponad 19% instytucjonalną, a najmniejsza – niecałe 9% - opuściła placówki inne niż działające na podstawie przepisów o pieczy zastępczej.

Sytuacja mieszkaniowa: W grupie osób objętych programem usamodzielnienia na ostatni dzień 2020 roku najwięcej – ponad 47% nadal mieszkało z rodziną zastępczą lub w placówce, prawie 18% wynajmuje mieszkania we własnym zakresie, ponad 15% posiada własne mieszkania, tyle samo posiada mieszkania przydzielone z TTBS, a nieco ponad 4% (4 osoby) przebywało w mieszkaniach chronionych

Wykres 3. Sytuacja mieszkaniowa wychowanków pieczy zastępczej objętych programem usamodzielnienia w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie własnej bazy danych

Od 2018 r. w ramach projektu „Przez mieszkania chronione do integracji” prowadzone są na terenie powiatu tomaszowskiego (przez tut. PCPR) mieszkania chronione dla wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.

Tabela 4. Ilość mieszkań chronionych i ilość osób korzystających w latach 2018-2020

Lata	Liczba mieszkań chronionych	Wychowankowie pieczy zastępczej korzystający z mieszkań chronionych
2018	1	1
2019	2	6
2020	2	7

Źródło danych: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Maz.

Sytuacja edukacyjna i zawodowa w 2020r. Naukę rozpoczętą w trakcie pobytu w pieczy zastępczej kontynuowały **131** osób. Wśród nich **22** osoby – **co stanowi 17%** - to studenci. Zatrudnienie posiadało 15 osób – **co stanowi niecałe 12%** - spośród uczestników programu.

Formy wsparcia. Osoby uczące się otrzymują comiesięczne świadczenie pieniężne na kontynuowanie nauki wys. 526,00 zł. miesięcznie (od 1.06. br. 566,00 zł.). Poza tym 29 osób otrzymało przysługującą im pomoc na tzw. usamodzielnienie się w wysokości od 3 470, 00 zł.

do 6 939, 00 zł. Wszyscy uzyskaną pomoc przeznaczali na wyremontowanie i doposażenie mieszkań. Wysokość pomocy uzależniona jest od długości okresu pobytu w pieczy oraz rodzaju zasobu, w którym osoba przebywała. Od 1 października 2016 r. w powiecie realizowany jest projekt „Przez studia do integracji” przyjęty na podstawie programu rozwoju pieczy zastępczej w powiecie tomaszowskim obowiązującym w latach 2015 – 2017. Podstawowym założeniem projektu jest zwiększenia wsparcia finansowego dla osób kontynuujących naukę na poziomie wyższym. Ma się to „przyczynić do zwiększenia zainteresowania nauką na tym poziomie oraz podnieść wskaźnik osób, które po podjęciu studiów z sukcesem je kończą. Jest to jedno z działań podjętych przez samorząd powiatowy, które ma na celu zwiększenie szans integracji społecznej osób, które zmuszone były do dorastania w zasobach pieczy zastępczej. W 2020 r. projektem objęte były **22** osoby.

Tabela 5. Ilość wychowanków korzystających ze wsparcia w ramach programu „Przez studia do integracji”, w latach 2016-2020

Lata	Wychowankowie pieczy zastępczej biorący udział w projekcie
2016	16
2017	18
2018	17
2019	20
2020	22

Źródło danych: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Maz.

Formy pomocy pozafinansowej to pomoc w uzyskaniu mieszkania, co polega przede wszystkim na interwencji w podmiocie budownictwa społecznego (TTBS) oraz pomocy w wynajmie mieszkania.

Inne dane istotne i charakterystyczne dla diagnozowanej grupy. W związku małżeńskim pozostawało **2** spośród wychowanków realizujących program., natomiast **3** osoby to matki samotnie wychowujące dzieci. W 2021 roku **21** osób zakończyło udział w programie usamodzielnienia, przy czym **14** osób osiągnęło górną granicę wieku umożliwiającą udział w programie, pozostali zrezygnowali z kontynuowania nauki. Przystąpiło do programu **30** nowych osób.

2.3. Diagnoza zasobów

1. Piecza instytucjonalna:

1 placówka typu socjalizacyjnego i interwencyjnego

14 miejsc ,

2 placówki typu rodzinnego **16 miejsc,**

2. Piecza rodzinna:

2 rodzinne domy dziecka **16 miejsc**

2 rodziny zawodowe (pogotowia rodzinne) **6 miejsc**

Pieczę rodzinną tworzą ponadto rodziny zstępcze niezawodowe i spokrewnione ich rozkład ilościowy jest przedstawiony wcześniej – str. 5-8.

3. Inne zasoby tworzące pieczę zastępczą lub realizujące zadania wspierające funkcjonowanie pieczy zastępczej

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie – organizator rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie tomaszowskim - do zadań należy m.in.: realizacja świadczeń pieniężnych, dokonywanie oceny sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej, nabór kandydatów, szkolenie, organizacja poradnictwa i wsparcia. PCPR świadczy poradnictwo wsparcie psychologiczne oraz usługi koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Sąd Rodzinny - do zadań należy m.in.: umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej, zasądzenie alimentów na rzecz dzieci, rozwiązywanie rodzin zastępczych.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna – poradnictwo psychologiczne i pedagogiczne, także dla rodzin zastępczych oraz osób prowadzących placówki rodzinne,

Ośrodek Interwencji Kryzysowej – interwencja psychologiczna, pedagogiczna, poradnictwo prawne także dla rodzin zastępczych oraz osób prowadzących placówki rodzinne.

Ośrodki pomocy społecznej działające na terenie powiatu, zobowiązane do współpracy z PCPR np. w zakresie umożliwienia dziecku powrotu do rodziny biologicznej, do przedstawiania na żądanie informacji o sytuacji rodzinnej dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej itp.

2. 4. Prognoza zmian w zakresie objętym diagnozą

Z przedstawionych wcześniej danych dotyczących pieczy zastępczej w powiecie widać wyraźnie, że liczba dzieci wymagających tej formy pomocy **systematycznie i dynamicznie zmniejsza się**. Nic też nie wskazuje na to aby ta tendencja miała ulec załamaniu. Charakterystyka społeczna i demograficzna tej grupy najmłodszych mieszkańców powiatu wymusza przyjęcie założenia, że będzie się ona cechować wysokim stopniem mobilności szczególnie w odniesieniu do osiągania pełnoletności: **duża część osiągnie pełnoletność i się usamodzielni**. Część, ale już znikoma, ze względu na wiek i uregulowaną sytuację prawną znajdzie rodziny adopcyjne. Niestety **nie przekłada się to na zmniejszenie zapotrzebowania na miejsca w pieczy zastępczej**, ponieważ spadek, o którym mowa, dotyczy dzieci przebywających w rodzinach spokrewnionych i niezawodowych, a w tym przypadku spadek liczby dzieci oznacza spadek liczby rodzin. Od ok. 2 lat natomiast

utrzymuje się **problem niedoboru miejsc w zawodowych zasobach pieczy**, czyli tych, gdzie trafiają dzieci nie mogące liczyć na umieszczenie u osoby im bliskiej. Ta sprawa to kwestia bardzo nieprzewidywalna, trudno podporządkowująca się prognozom, dlatego należy założyć, że w **przeciągu najbliższych 3 lat może nie ustąpić, a nawet się nasilić**. *Działania związane z pieczą powinny, w takiej sytuacji, mieć na celu przede wszystkim, zwiększenie liczby miejsc w zawodowych i niezawodowych (ale u osób w żadnym stopniu niespokrewnionych z przyjmowanym dzieckiem) formach pieczy zastępczej. Następnie powinny być kontynuacją wcześniejszych działań, czyli koncentrować się na podnoszenie poziomu jej funkcjonowania: polepszanie warunków bytu i wychowania dzieci, podnoszenie kwalifikacji i wzbogacanie kompetencji oraz polepszanie warunków pracy osób sprawujących pieczę zastępczą na terenie powiatu.*

Ponieważ dzieci w pieczy przebywa coraz mniej, zmniejszać się więc powinna liczba wychowanków pieczę opuszczających. Nie nastąpi to jednak w znaczącym wymiarze w przeciągu najbliższych 3 lat. Liczebność grupy pozostanie na podobnym poziomie i co równie istotne, podobne będzie jej zróżnicowanie pod względem edukacyjnym, osobistym i mieszkaniowym. *Działania wobec tej grupy powinny się nadal koncentrować na wsparciu i stymulowaniu nabywania odpowiednich kompetencji zawodowych, ułatwiających pozyskanie zatrudnienia i wzmocniających szansę integracji społecznej oraz pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, ale wyraźniej uwzględniać zróżnicowanie tej grupy, w tym także w odniesieniu do wsparcia finansowego*

2. 5. Wnioski, ocena zasobów w odniesieniu do potrzeb, wykaz potrzeb.

Wnioski. Powiat dysponuje rozwiniętą infrastrukturą pieczy zastępczej obejmująca wszystkie rodzaje zasobów: rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe, zawodowe, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego, interwencyjnego i rodzinnego. Mimo tego jednak przez ostatnie 2 lata nie by w stanie zapewnić wystarczającej liczby miejsc dla dzieci, które nie mogły zostać umieszczone u osoby bliskiej

Struktura demograficzna i sytuacja prawna dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzinnych domach dziecka pozwala zakładać, że nieliczna część miejsc zostanie zwolniona w okresie obejmowanym programem, tym samym konieczne jest tworzenie nowych zasobów pieczy zastępczej dla nowo umieszczanych dzieci.

Na podobnym poziomie powinna utrzymać się ilość osób objętych programem usamodzielnienia, jak i podobne, w porównaniu do poprzedniego okresu, zróżnicowanie społeczne tej grupy oraz podobny powinien być rozkład ich potrzeb. Nadal istotnym problemem jest zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych. Działania wobec tej grupy w najbliższym latach powinny zatem być kontynuowane na podobnym poziomie na intensyfikacji i efektywności, ale bardziej uwzględniać zróżnicowanie tej grupy.. Szczególnie w zakresie rozwiązywania właśnie problemów lokalowych i mieszkaniowych, a więc problemów zarówno doraźnych, nagłych jak i trwałych istotnych dla procesu integracji

społecznej. Powinny również kontynuowane być działania motywujące do podejmowania nauki na poziomie wyższym, np. poprzez utrzymanie wyższego dofinansowania kosztów pobierania nauki na tym poziomie. Udział osób posiadających wyższe wykształcenie lub kontynuujących naukę na tym poziomie pozostaje niski, a to z kolei nie jest czynnikiem sprzyjającym procesowi pełnej integracji społecznej, w tym aktywizacji zawodowej i przyczynia się do sytuowania tej grupy na obrzeżach świata społecznego, w tym wzmacnia zagrożenie marginalizacją. Postępowanie wobec tej grupy powinno uwzględniać sytuację osobista wychowanków, w tym szczególnie samotne macierzyństwo, które z oczywistych przyczyn zdecydowanie podnosi skalę trudności w osiągnięciu właściwego stopnia integracji społecznej.

Ocena zasobów w kontekście potrzeb. Mając na uwadze wcześniej poczynione spostrzeżenia dotyczące ilości zasobów, a także prognoz dotyczących skali kierowania dzieci do pieczy zastępczej należy ocenić, że istniejące zasoby nie są wystarczające w stosunku do potrzeb. Stąd też głównym priorytetem na najbliższe 3 lata będzie ukierunkowanie działań na zwiększenie liczby w zawodowych lub niezawodowych zasobach pieczy zastępczej, m.in. poprzez promocję rodzicielstwa zastępczego, mającego, w założeniu, ułatwić pozyskiwanie nowych kandydatów do świadczenia rodzicielstwa zastępczego oraz podnoszenie poziomu funkcjonowania zasobów tworzących pieczę i wspomaganie procesu integracji społecznej pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą. Owo usprawnianie powinno odbywać się zarówno poprzez polepszanie warunków pobytu dzieci jak i rozszerzanie zasobów pieczy zastępczej, intensyfikację fachowego wsparcia i specjalistycznego poradnictwa, także obejmować nadzór i monitoring funkcjonowania tych zasobów. Koniecznością jest kontynuacja działań w zakresie intensyfikacji i ulepszania wsparcia wychowanków w procesie usamodzielnienia uwzględniającego zróżnicowanie tej grupy. Formy tych działań powinny się przejawiać w odpowiednim finansowaniu tego procesu, zapewnieniu wystarczającego poradnictwa specjalistycznego oraz wzmocnieniu wsparcia w zakresie rozwiązywania problemów mieszkaniowych, a także motywowaniu do podejmowania nauki na poziomie wyższym.. Uzasadnienie wydaje się znajdować również potrzeba kształtowania kwalifikacji zawodowych służb realizujących zadania dotyczące pieczy zastępczej.

Wykaz potrzeb:

1) zwiększenie ilości miejsc w pieczy zastępczej (na dzień 31 grudnia 2020 r. z uwagi na brak wolnych miejsc niezrealizowane postanowienie o umieszczeniu 7 rodzeństwa w pieczy zastępczej, 8 dzieci umieszczonych w pieczy poza powiatem, ilość dzieci w pogotowiaczach ponad stan);

2) właściwe wsparcie w ramach programu usamodzielnienia dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej – średnio 133 osoby rocznie – oznaczające w szczególności wystarczającą pomoc finansową, uwzględniającą zróżnicowane potrzeby np. ze względu na charakter pobieranej nauki, odpowiednią pomoc merytoryczną oraz pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym doraźna (czasowa) pomoc w postaci zapewnienia miejsc w mieszkaniach chronionych;

3) odpowiedni system wsparcia specjalistycznego, gwarantowany przez kadre tworzoną przez psychologa, pracownika socjalnego, koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, pedagoga, prawnika, a także doradcę zawodowego. Kadra zatrudniana przez pcp rozumiane także jako organizator rodzinnej pieczy zastępczej lub przez inne podmioty;

4) szkolenia kształtujące kwalifikacje dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą lub kandydujących do takiej roli, pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych, oraz osób specjalistycznie wspierających system pieczy zastępczej organizowane we własnym zakresie oraz udział w szkoleniach zw. zewnętrznym;

5) doskonalenie współpracy podmiotów realizujących zadania na rzecz dziecka i rodziny takich ośrodków pomocy społecznej, sąd opiekuńczy, Policja związanych z systemem pieczy zastępczej;

6) nakłady finansowe umożliwiające zaspokajanie wymienionego wyżej katalogu potrzeb

3. Podstawowe założenia programu.

Cel główny: Zapewnienie wszystkim dzieciom pozbawionym czasowo lub stale możliwości pobytu w rodzinach biologicznych, odpowiednich warunków pobytu w pieczy zastępczej na terenie powiatu oraz zapewnienie właściwego wsparcia służącego integracji społecznej i zawodowej wychowanków pieczy zastępczej.

Zasięg czasowy i przestrzenny programu: Program jest realizowany na terenie powiatu tomaszowskiego. Podjęcie realizacji następuje z dniem podjęcia stosownej uchwały przez Radę Powiatu, zakończenie z dniem 31 grudnia 2023 r.

Adresaci programu: Działania określone w programie w pierwszej kolejności obejmują dzieci przebywające czasowo lub stale poza rodziną biologiczną oraz pełnoletnie osoby opuszczające pieczę zastępczą i realizujące program usamodzielnienia. Odbiorcami programu są także wszystkie osoby sprawujące pieczę zastępczą; od rodziców zastępczych począwszy po osoby kierujące placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, a także tych wszystkich, którzy wspierają wychowanków pieczy zastępczej w procesie integracji, przede wszystkim opiekunów usamodzielnienia. Program dotyczy także rodziców dzieci, przebywających w pieczy, którzy nie są pozbawieni praw rodzicielskich, chcących utrzymywać kontakt z dziećmi i chcących współpracować w celu pełnego „odzyskania” dzieci.

4. Zadania do realizacji, wskaźniki realizowanych działań i osiągnięcia nakreślonych celów.

Zadanie 1. Zwiększanie istniejącej już infrastruktury pieczy zastępczej,

Wskaźniki realizowanych działań: Ilość zasobów i ich rodzaj, ilość miejsc w pieczy zastępczej, ilość osób (dzieci i osób pełnoletnich) przebywających w pieczy. Cel zostaje osiągnięty jeśli ilość miejsc jest nie mniejsza niż ilość dzieci umieszczonych w pieczy.

Zadanie 2. Zapewnienie właściwego poziomu finansowania oraz organizacja odpowiedniego wsparcia specjalistycznego głównie psychologicznego, pedagogicznego i prawnego dla osób sprawujących pieczę zastępczą i ich rodzin oraz dzieci umieszczonych w pieczy.

Wskaźniki realizowanych działań: Wysokość nakładów finansowych, stan i charakter specjalistycznego wsparcia, ilość godzin pracy specjalistów, ilość korzystających ze wsparcia. Cel zostaje osiągnięty jeśli nakład środków finansowych umożliwia każdorocznie bieżącą realizację świadczeń obowiązkowych oraz udzielanie wsparcia o charakterze fakultatywnym., a także jeśli powiększy się stan i charakter zasobów realizujących specjalistyczne wsparcie, wzrosła ilość godzin pracy specjalistów, utrzymała się lub wzrosła liczba osób korzystających z poradnictwa.

Zadanie 3. Organizacja właściwego wsparcia finansowego, w tym zróżnicowanego w zależności od sytuacji edukacyjnej, osobistej (rodzinnej) oraz mieszkaniowej, także pozafinansowego, specjalistycznego (prawnego, edukacyjnego socjalnego), ukierunkowana na zwiększanie szans integracji społecznej osób realizujących program usamodzielnienia.

Wskaźniki realizowanych działań: Wysokość nakładów finansowych, stan i charakter specjalistycznego wsparcia, ilość godzin pracy specjalistów, ilość korzystających ze wsparcia. Cel zostaje osiągnięty jeśli nakład środków finansowych umożliwia każdorocznie bieżącą realizację świadczeń obowiązkowych oraz udzielanie wsparcia o charakterze fakultatywnym., a także jeśli powiększy się stan i charakter zasobów realizujących specjalistyczne wsparcie, wzrosła ilość godzin pracy specjalistów, utrzymała się lub wzrosła liczba osób korzystających z poradnictwa.

Zadanie 4. Organizowanie wsparcia w rozwiązywaniu problemów lokalowych, w tym poprzez zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych, w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych.

Wskaźniki realizowanych działań: Ilość miejsc w mieszkaniach chronionych, ilość osób korzystających z tych miejsc, ilość przypadków udzielania pomocy w rozwiązywaniu problemów mieszkaniowych oraz w podejmowaniu zatrudnienia, a także czas oczekiwania na przydział mieszkania komunalnego. Cel zostaje osiągnięty jeśli ilość miejsc w mieszkaniach chronionych nie jest mniejsza niż ilość wychowanków ubiegających się o umieszczenie w nich, a wychowankowie opuszczający pieczę zastępczą zamieszkują w odpowiednio dobrych warunkach lokalowych, w tym skrócony zostanie czas oczekiwania na przydział mieszkań komunalnych..

Zadanie 5. Doskonalenie metodyczne kadry realizującej zadania określone w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Wskaźniki realizowanych działań: Ilość organizowanych szkoleń, ilość osób biorących udział w szkoleniach własnych oraz zewnętrznych. Cel zostaje osiągnięty jeżeli jest organizowane przynajmniej jedno szkolenie rocznie z udziałem wszystkich pracowników merytorycznych oraz przynajmniej 50% kadry bierze udział w przynajmniej jednym szkoleniu zewnętrznym..

Zadanie 6. Usprawnianie współpracy i koordynacji działań służb publicznych i organizacji społecznych funkcjonujących w obszarze wspierania rodziny i pieczy zastępczej.

Wskaźniki realizowanych działań: Ilość wspólnych przedsięwzięć (narad, spotkań itp.), ilość podmiotów, których przedstawiciele biorą udział we wspólnych przedsięwzięciach. Cel zostaje osiągnięty jeśli dochodzi do organizacji narady, konferencji itp. przynajmniej raz na pół roku z udziałem przedstawicieli wszystkich właściwych podmiotów.

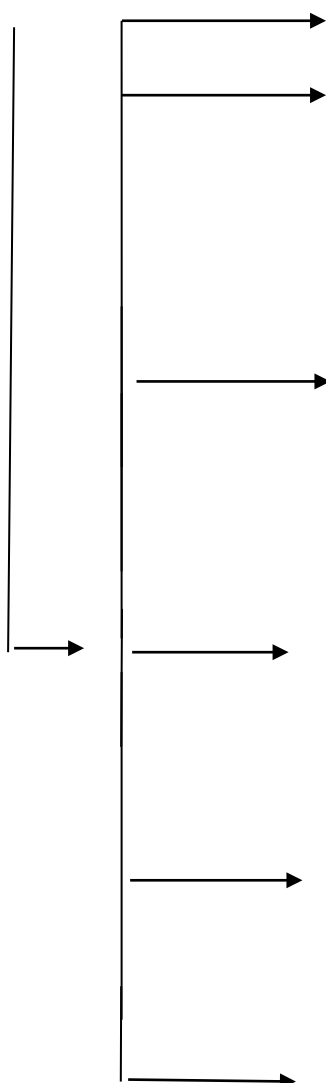
Cel główny i cele szczegółowe (zadania do realizacji) programu w ujęciu graficznym

Cel główny

Zapewnienie wszystkim dzieciom pozbawionym czasowo lub stale możliwości pobytu w rodzinach biologicznych, odpowiednich warunków pobytu w pieczy zastępczej na terenie powiatu oraz zapewnienie właściwego wsparcia służącego integracji społecznej i zawodowej wychowanków pieczy zastępczej.

Cele szczegółowe

1. Zwiększenie istniejącej już infrastruktury pieczy zastępczej
2. Zapewnienie właściwego poziomu finansowania oraz organizacja odpowiedniego wsparcia specjalistycznego głównie psychologicznego, pedagogicznego i prawnego dla osób sprawujących pieczę zastępczą i ich rodzin oraz dzieci umieszczonych w pieczy.
3. Organizacja właściwego wsparcia finansowego, w tym różnicowanie wsparcia, w zależności od sytuacji edukacyjne, osobistej i mieszkaniowej także pozafinansowego, specjalistycznego (prawnego, edukacyjnego, socjalnego), doradztwa zawodowego ukierunkowana na zwiększanie szans integracji społecznej.
4. Organizowanie wsparcia w rozwiązywaniu problemów lokalowych, w tym poprzez zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych, w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz w podejmowaniu zatrudnienia o ile pojawi się taka potrzeba.
5. Doskonalenie metodyczne kadry realizującej zadania określone w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
6. Usprawnianie współpracy i koordynacji działań służb publicznych i organizacji społecznych funkcjonujących w obszarze wspierania rodziny i pieczy zastępczej.

5. Postanowienia końcowe

5.1. Limit zawodowych rodzin zastępczych.

Na lata objęte programem ustala się następujący limit zawodowych rodzin zastępczych:

2021 rok – 3 zawodowe rodziny zastępcze pełniące funkcje pogotowia rodzinnego; w tym 1 nowo utworzona,

2022 rok – 3 zawodowe rodziny zastępcze pełniące funkcje pogotowia rodzinnego; nie przewiduje się zwiększenia tej liczby poprzez tworzenie nowych rodzin zawodowych,

2023 rok – 3 zawodowe rodziny zastępcze pełniące funkcje pogotowia rodzinnego; nie przewiduje się zwiększenia tej liczby poprzez tworzenie nowych rodzin zawodowych,

5.2. Źródła finansowania i budżet programu.

Zadania określone w programie, zgodnie z przepisami o pieczy zastępczej, finansowane są z budżetu powiatu (poza dodatkiem wychowawczym, dodatkiem do zryczałtowanej kwoty, świadczeniem wychowawczym oraz świadczeniem „Dobry start”, finansowanych z budżetu państwa). Zakłada się przy tym, pozyskiwanie środków z innych źródeł, w tym z budżetu państwa w ramach dotacji celowych na dofinansowanie zadań własnych samorządu terytorialnego oraz w ramach programów konkursowych, a także z funduszy unijnych w ramach obecnego budżetu unijnego. Wydatki związane z realizacją programu dokonywane będą w ramach środków przeznaczonych na zadania z zakresu pieczy zastępczej, ujętych w uchwale budżetowej powiatu na dany rok, w rozdz. (wg klasyfikacji budżetowej): 85295 – *Pozostała działalność*, 85508 – *Rodziny zastępcze*, 85510 – *Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych*. Planowane (i prognozowane) nakłady na te zadania w latach realizacji programu przedstawione są w tabeli nr 6.

Tabela 6. Planowane i prognozowane wydatki na zadania z zakresu pieczy zastępczej w latach 2021-2023.

	2021	2022	2023	Łącznie
85295 – Pozostała działalność	25 484 zł.	27 268 zł.	27 541 zł.	80 293 zł.
85508 – Rodziny zastępcze	4 660 254 zł.	4 986 472 zł.	5 036 337 zł.	14 683 063 zł.

85510 Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	–	2 748 968 zł.	2 941 396 zł.	2 970 810 zł.	8 661 174 zł.
Łącznie		7 434 706 zł.	7 955 136 zł.	8 034 688 zł.	23 424 530 zł.

W trakcie realizacji programu zakłada i dopuszcza się możliwość przemieszczania środków w ramach struktury wydatków określonej w budżecie oraz zwiększanie nakładów w zależności od zaistniałych potrzeb i możliwości finansowych powiatu.

5.3. Harmonogram realizacji programu.

Z założenia oraz ich charakteru zadania określone w programie realizowane są od momentu jego uchwalenia przez Radę Powiatu i mają charakter ciągły. Zwiększenie liczby miejsc w pieczy poprzez npp.utworzenie rodzinnego domu dziecka, o czym mowa w zadaniu 1, planuje się w III- IV kwartale 2021

W ujęciu tabelarycznym harmonogram działań przedstawia się następująco:

Zadania do realizacji	Okres realizacji (w latach i kwartałach) programu									
	2021		2022				2023			
	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Zadanie 1										
Zadanie 2										
Zadanie 3										
Zadanie 4										
Zadanie 5										
Zadanie 6										

5.4. Monitoring i ewaluacja programu.

Program jest uchwalany na relatywnie krótki okres czasu, stąd małe prawdopodobieństwo jego aktualizacji w trakcie obowiązywania. O zajęciu takiej potrzeby i podjęciu odpowiednich działań decyduje Zarząd Powiatu. Głównym realizatorem programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, przy ścisłej współpracy z jednostkami

organizacyjnymi pieczy zastępczej oraz wszystkim osobami fizycznymi sprawującymi pieczę zastępczą na terenie powiatu. Warunkiem koniecznym do osiągnięcia przyjętych celów jest także współpraca z innymi podmiotami takim jak sąd rodzinny, ośrodki pomocy społecznej, czy podmioty budownictwa społecznego. Całością działań ujętych w programie koordynuje dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, który informację o realizacji programu ujmuje w corocznym sprawozdaniu z działalności PCPR. Przewiduje się dwukrotne ewaluowanie programu; pierwsze w I kw. 2023 r. i końcowe w I kw. 2024 r. Nadzór nad realizacją programu sprawuje Starosta Tomaszowski.

5.5. Dodatkowe uwagi i wnioski.

Poza osiągnięciem celów i założeń określonych w programie, jego zrealizowanie oznaczać powinno także wzrost zaufania społecznego wobec służb publicznych, przynajmniej w grupie osób związanych z funkcjonowaniem pieczy zastępczej na terenie powiatu tomaszowskiego. Dotyczy to zarówno osób, które przebywały w pieczy i ją opuszczają po uzyskaniu pełnoletniości jak i osób sprawujących pieczę zastępczą. W konsekwencji powinno to przyczyniać się do budowania pozytywnego wizerunku tych służb w społeczności lokalnej, a w szczególności ułatwiać pozyskiwanie kolejnych kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych i tym samym umożliwiać tworzenie właściwych warunków życia i wychowania dzieciom zmuszonym pozostawać poza własną rodziną biologiczną. Realizacja programu, a dokładnie realizacja wszystkich zadań związanych z funkcjonowaniem systemu pieczy zastępczej w powiecie tomaszowskim w okresie objętym programem, oznacza także systematyczne przeprowadzanie czynności kontrolnych obowiązujących powiat, określonych w przepisach o pieczy zastępczej

6. Spis tabel i wykresów

Tabele:

1. Ilość postanowień Sądu Rodzinnego o skierowaniu dziecka do pieczy zastępczej w latach 2016-2020, str. 10
2. Ilość przysposobionych dzieci w latach 2016-2020 str.11
3. Ilość wychowanków objętych programem usamodzielnienia w latach 2016-2020, str. 12
4. Ilość mieszkań chronionych i ilość osób korzystających w latach 2018-2020 str. 13
5. Ilość wychowanków korzystających ze wsparcia w ramach programu „Przez studia do integracji „, w latach 2016-2020 st. 14
6. Planowane i prognozowane wydatki na zadania z zakresu pieczy zastępczej w latach 2021-2023, str. 22.

Wykresy:

1. Ilość dzieci w pieczy zastępczej w latach 2016-2020 (na koniec każdego roku) z uwzględnieniem rodzajów pieczy, str. 9
2. Struktura rodzinnej pieczy zastępczej w 2020 roku, str. 10
3. Sytuacja mieszkaniowa wychowanków pieczy zastępczej objętych programem usamodzielnienia w 2020 r., str. 13